

KOOLI PÕHIFUNKTSIOON JA LISAVÄÄRTUSED

Ralf Lõoke

Salto arhitektuuribüroo arhitekt

(vt ka ettekande slaide)

Loominguga seotud küsimustel ei ole tavaliselt ühte õiget ja kõiki vaimustavat lahendust. Nii ei ole üheselt defineeritav ka retsept hea kooliruumi tekkeks. Lisaks on alati tegu kombinatsiooniga ruumilistest ja mitteruumilistest teguritest – kuid juba ka ainult ruumi tekkeprintsipiivad võivad erinevates olukordades ja keskkondades olla erinevad või koguni üksteisele vasturääkivad.

Oma ettekandes käsitlen arhitekturseid põhimõtteid, mis on olnud kooliruumi kavandamise aluseks kolme Salto arhitektide poolt projekteeritud ja valmis ehitatud või ehituses oleva koolihoone näitel. Kõik kolm on arhitektuurikonkursside võidutööd, mis tähendab, et need on valitud välja erinevate valdkondade spetsialistidest koosnevate žüriide poolt. Nende välis- ega siseruumi ülesehitusel ei ole visuaalselt midagi sarnast, sest lisategureid, mis hoone projekteerimist mõjutavad on alati rohkem kui ainult vajalikele funktsioonidele ette nähtud ruutmeetrite tabel. Antud ettekandes kirjeldan ma ennekõike igasugusest ruumilisest kontekstist tulenevaid mõjutegureid, millesse konkreetne hoone on kavandatud ja mis on hoone olemust kujundanud ning jätan kõrvale konkreetsetest tellija lähteülesannetest tulenevad eripärad, mis enesest mõistetavalt on projekteerimise aluseks. Kõikide nende hoonete puhul on olnud meie eesmärk luua põhifunktsiooni läbi krundi spetsiifika, sisemise logistika ja funktsionaalsete eripärade nii, et tekkinud ruum suudaks genereerida uusi sündmusi ja valminud hoone suudaks positiivselt mõjutada ümbritsevat keskkonda laiemalt. Kool võiks olla midagi rohkemat kui kõikide vajalike ruumide summa.

Tartu kesklinna kool 2005–2007 on ametlikult ajaloolise koolihoone juurdeehituse juurdeehitus. Sealjuures nii ajalooline muinsuskaitseline hoone kui ka nõukogudeaegne lisand põhinevad ühelaiusel koridoril, mida ääristavad klassiruumid. Me üritasime uue juurdeehitusega, mis jäi suuremas osas hoovi peitu, lisada olemasolevale ruumilisele olukorrale selle, mis siiani puudus. Nägime uut hoonet pigem intelligentse lisavarustusena kui visuaalselt olemasoleva kompleksiga konkureeriva dominadina. Võrreldes ajaloolise paatosliku koolihoone ja normipõhise juurdeehitusega, võimaldasime me õpilastel suhestuda oma koolimajaga teistmoodi: liikuda üle koolimaja ja koolimaja alt, istuda ja õppida vabas õhus koolimaja peal, viia läbi üritusi sisehoovis, mille uus hoone moodustab, ning muuta see kõik osaks poolavalikust kõnniteest, mis krunti läbib. Siseruumi ülesehitus on samuti selline, et uus ruum ei kordaks olemasolevat, vaid looks rõhutatult uusi ruumilisi olukordi ja vaheldust koridorist erineva ühisruumi või rahulike puhkenurkade näol.

Lisaks on uue juurdeehituse kuju kavandatud nii, et oleks tagatud päikesevalgus olemasolevale hoonestusele.

Balti filmi- ja meediakool 2009–2012 asub Tallinna ülikooli *campus*-e sisemuses keset kesklinlikku tihedust. Tallinna ülikool on teinud julge otsuse mitte kolida äärelinna, vaid koondada oma allüksused kesklinna ning tänu sellele elavdada olulisel määral Tallinna linnaruumi. Moodustades osa perimetraalse hoonestusega kvartalist, on ülikooli senine hoonestus suunatud pigem ümbritseva tänavaruumi suunas jättes *campus*-e sisehoovi iseloomutuks parklaks. Uus meedia- ja filmikool moodustab kvartali keskväljaku äärde lõunasse avatud lava, mis on ka peasissepääs hoonesse ning kuhu avaneb kohviku terrass. Lava ümber on koondatud kogu hoone vähene avalik siseruum võimaldades paigutada äärmiselt spetsiifilised ja tehniliselt keerukad ning tundlikud koolifunktsioonid kompaktselt ja segamatult põhjapoolsesse ossa. Hoone selline kuju suurendab keskväljaku pinda umbes kolmandiku võrra tekitades sademete eest kaitstud ala. Lisaks võimaldab see korraldada sisehoovis üritusi ning muuta keskväljak parklast atraktiivseks poolprivaatseks rekreatsioonialaks, mis aitab koondada eriilmelistest hoonetest koosnevat kvartalit üheks tervikuks ning muutub loodetavasti käimalükkavaks faktoriks kvartali sisemuse rekonstrueerimisele.

Viljandi riigigümnaasium 2011–2013 koondab endasse kõik Viljandi gümnaasiumid ning paikneb ajaloolise Valuoja kooli kõrval. Antud olukorras on juurdeehitus oluliselt suurem kui muinsuskaitsealune olemasolev koolimaja. Krunt paikneb otse Ugala teatri vastas tiigi ääres. Sellest tulenevalt on uus hoone paigutatud piki atraktiivset ja iseloomulikku tiigi serva, mis ühtlasi tagab koolile ideaalse ida-lääne suunalise orientatsiooni. Tiigiäärsele haljasalale on koondatud ka kõik spordi ja vabaajaveetmise funktsioonid ning selles suunas avaneb ka tervet hoonet läbiv avar ja valgusküllane ühisruum, mis ühendab kõiki klassiruumi, auditoriume ja teisi suletumat laadi kooliruumi. Lahenduses on välditud tavapärasest keskse aatriumiga ja sellele sekundeerivate kitsaste ühenduskoridoridega lahendust ja koondatud kokku kõik avalikumat laadi funktsioonid, mis saavad paikneda avatud ruumis, et moodustuks suur terviklik avalik ruum, mis soodustaks ühistegevusi ning muudaks kõik ruumipunktid igalt poolt vaadeldavaks ning vajadusel kontrollitavaks. Piklik ja madal lahendus kasutab maksimaalselt krundi atraktiivsust ja mõjub optiliselt tagasihoidlikumana jättes vaadeldavaks ja ümbruses domineerivaks mahult oluliselt väiksema ajaloolise hoone.

Loodan, et võimalus õppida koolis, mis on lisaks õppekorraldusele ka ruumiliselt läbimõeldud ja ainulaadne võib olla isegi intrigeeriv ja radikaalne. Oma ümbritseva keskkonnaga põimuv ruum toimib juba iseenesest passiivse õppevahendina, aidates hinnata ruumi enda ümber, mõista selle tekkeprintsipi (mis põhjusel midagi näeb just niisugune välja) ja sisulisi kvaliteete ning tajuda

protsessi lähteülesandest ja krundi isikupärast lõpptulemuseni. Kahjuks pole mõeldav, et kõik saaksid õppida erilahendusega arhitektuurse lisaväärtusega koolimajades, kuid ka vähempakkumisel projekteeritud ja ehitatud koolimaju saab võtta kui omalaadseid õppevahendeid. Seda näiteks juhul kui kooliprogrammi lisanduks teatav kogus üldist teadlikkust tõstvat analüüsivat ja vaatlevat arhitektuuriõpet. Võib-olla oleks siis tulevikus hoopis lihtsam vältida laialt levinud dogmasid, et kõik uus on kole ja ilus on juba siis, kui vajalikud ruumid on olemas ja kõik on korralikult ehitatud.